1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКСНОЇ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ[1]

Ілейко В. Р., Каніщев А. В.

Реферат. Ілейко В. Р. і Каніщев А. В. констатують, що в Україні немає власних наукових розробок щодо комплексної судової психолого-психіатричної експертизи (КСППЕ), а отже, й загальних методичних підходів до її виконання та оформлення висновку. Вибірковий аналіз експертної практики, за їхніми даними, засвідчує регіональні відмінності, причому найчастіше застосовують рекомендації Державного наукового центру соціальної та судової психіатрії ім. В. П. Сербського (російська федерація). Автори аналізують основні характеристики КСППЕ, виходячи з визначення Кудрявцева Й. А., і зіставляють поняття «спільний розгляд», «інтегративна оцінка», «загальна (єдина) відповідь» і «спільна (сукупна) компетенція» з українським законодавством: статтями 75 і 77 КПК, статтями 53 і 143 ЦПК (у редакціях, чинних на час написання статті), постановою Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 № 8, Законом України «Про судову експертизу» та Порядком проведення судово-психіатричної експертизи, затвердженим наказом МОЗ України від 08.10.2001 № 397. Механістичне розуміння спільного розгляду як одночасного дослідження об'єктів автори відкидають: кожен член комісії має самостійно вивчити об'єкти й обґрунтувати власні висновки. Визначення особливого предмета КСППЕ за Кудрявцевим вони вважають штучним і розпливчастим, бо воно змішує предмети двох експертиз і по суті передбачає нову «медично-немедичну» галузь знань. Лінією розподілу компетенції, на думку авторів, є наявність чи відсутність психічного розладу: психіатр-експерт діагностує розлади й оцінює здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними, а психолог-експерт досліджує психічну діяльність особи без психічних розладів (індивідуально-психологічні особливості, емоційний стан, затримки розвитку неповнолітнього). Запропоновано процесуальний, організаційний і клінічний критерії відмежування КСППЕ від однорідної комісійної експертизи. Якщо всі питання належать до компетенції психіатра, призначати КСППЕ економічно недоцільно й науково необґрунтовано, психолога достатньо залучити як консультанта. Автори доходять висновку, що російські методичні рекомендації не відповідають українським процесуальним вимогам щодо спеціальних знань, меж компетенції та персональної відповідальності експерта, а підпис психіатра під висновками психолога (і навпаки) є виходом за межі компетенції. Положення статті важливі для судових експертів, слідчих, суддів і адвокатів, які призначають та оцінюють комплексні експертизи.

Ключові слова: комплексна судова психолого-психіатрична експертиза, судово-психіатрична експертиза, судово-психологічна експертиза, компетенція експерта, спеціальні знання, комісійна експертиза, психічний розлад, предмет експертизи, висновок експерта, інтегративна оцінка.

Scientific and Methodological Aspects of Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examination in Ukraine

Ileiko V. R., Kanishchev A. V.

Abstract. Ukraine has no national research or common methodology for complex forensic psychological and psychiatric examination, and expert practice varies by region, with many institutions relying on recommendations of the Serbsky State Scientific Centre for Social and Forensic Psychiatry in the russian federation. Ileiko V. R. and Kanishchev A. V. analyse the core characteristics of this type of examination, starting from the definition proposed by I. A. Kudryavtsev, and test the notions of joint consideration, integrative assessment, a common (single) answer and joint competence against Ukrainian law: Articles 75 and 77 of the Criminal Procedure Code and Articles 53 and 143 of the Civil Procedure Code as then in force, Resolution No. 8 of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of 30 May 1997, the Law of Ukraine on Forensic Examination and the procedure for forensic psychiatric examination approved by Ministry of Health order No. 397 of 8 October 2001. The authors reject a mechanistic reading of joint consideration, since each member of an expert commission must examine the objects independently and justify their own conclusions. They regard the notion of a distinct subject of the complex examination as artificial, because it merges the subjects of two disciplines. The boundary of competence, in their view, is the presence or absence of a mental disorder: the psychiatrist diagnoses disorders and assesses the capacity to understand and control one's actions, while the psychologist assesses the mental activity of persons without disorders. Procedural, organizational and clinical criteria distinguish the complex examination from a homogeneous commission examination. Where all questions fall within psychiatric competence, a complex examination is unjustified and a psychologist may act as a consultant. Signing another specialist's findings is treated as exceeding competence.

Keywords: complex forensic psychological and psychiatric examination, forensic psychiatric examination, forensic psychological examination, expert competence, special knowledge, commission examination, mental disorder, subject of examination, expert opinion.

Першоджерело: *Ілейко В. Р., Каніщев А. В. Науково-методичні аспекти комплексної судової психолого-психіатричної експертизи в Україні. Архів психіатрії. 2011. Т. 17, № 3. С. 53–57. Реферат оприлюднено в журналі 25.07.2013.*

References

1. Ileiko V. R., Kanishchev A. V. Naukovo-metodychni aspekty kompleksnoi sudovoi psykholoho-psykhiatrychnoi ekspertyzy v Ukraini [Scientific and Methodological Aspects of Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examination in Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2017. Vol. 2, No. 3 (9). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/159-nauchno-metodicheskie-aspekty-kompleksnoj-sudebnoj-psikhologo-psikhiatricheskoj-ekspertizy-v-ukraine (onovlena versiia vid 27.04.2017). [in Ukrainian].